

ჟან-პოლ სარტრის ნაშრომი „წარმოსახული“ ცნობიერების ფენომენოლოგიურ კვლევას ეძღვნება. ნაშრომში აღნიშნულია, რომ წარმოსახვის უმთავრესი დამახასიათებელია ის, რომ იგი პირველ რიგში სახეობრივი ცნობიერებაა, რომელიც გულისხმობს და მოიაზრებს თავის ობიექტს, როგორც არა-ყოფიერს, როგორც სპონტანურობას. წარმოსახვა როგორც “სახეობრივი ცნობიერება” ინტენციონალური ბუნებისაა. მისი მეშვეობით მე განსხვავებულად აღვიქვამ სამყაროს, მაგრამ განსხვავებულია არა თავად საგნები, არამედ ჩემი ცნობიერების მიმართება მათთან. ეს ხდება იმიტომ, რომ წარმოსახვა ობიექტს გაშუალებული სახით გვაძლევს. წარმოსახვის მიერ აღმოცენებული სახეები საგანთა ასლებს წარმოადგენენ. გამოდის, რომ ადამიანი, ცნობიერება უკვე ამ ასლებთან იწყებს მიმართებას, ამ ასლებს არქმევს სახელებს და უჩენს ადგილს ამ სამყაროში. „წარმოსახვა, თვით გრძნობადი აღქმის საფუძვრიდან დაწყებული, გაივლის სახეთა დაუსრულებელ მწკრივს, შესაბამისად მოიცავს ადამიანის სამყაროსთან მიმართების ყველა საფუძვრს და დაამკვიდრებს სუბიექტის უპირატესობისა და პირველადობის შეგრძნებას ფაქტობრივ სამყაროსთან მიმართებაში.”

წარმოსახვა სარტრის მიხედვით ის ცნობიერებაა, რომელსაც აქვს უნარი წაშალოს საზღვარი როგორც ხელოვნებასა და არახელოვნებას შორის, ასევე წარმოსახულსა და რეალობას შორის. სწორედ ეს პუნქტი არის ჩემი მოხსენების ამოსავალი წერტილი, რადგან მას შემდეგ, რაც სარტრი, როგორც ფილოსოფოსი წაშლის ზღვარს წარმოსახულსა და რეალობას შორის და იტყვის, რომ მხოლოდ მხატვრული ნაწარმოები არის ის სივრცე, სადაც წარმოსახვის მეშვეობით საკუთარი სიკვდილის მხოლოდ ინსცენირება ხდება, იწყება ახალი სივრცის კონსტრუირება, სივრცისა, სადაც შემოქმედებითობისათვის ყველა შესაძლებლობაა მოცემული.

ჟან-პოლ სარტრის მიხედვით, ადამიანური რეალობის სამყაროში ყოფნა ეს არის ყოფნა სიტუაციაში. ეს არის შეხვედრა ცოცხალი ინდივიდუალური ცნობიერებისა ნებისმიერ ფაქტობრივ მოცემულობასთან; ყოფიერება თავისთავად (*etre en soi*) არის ყველაფერი ის, რის ფონზეც ადამიანი აღმოაჩენს თავის თავს სამყაროში. ამ სამყაროში აპროექტებს იგი თავის თავს თავისი შესაძლებლობებისაგან და ამგვარი დაგეგმვით ერთ სიტუაციაში შეკრებს თავის თავს და ფაქტობრივ მოცემულობას.

სარტრი ადამიანურ რეალობას უწოდებს “არსებობას სამყაროში სხვათა თანარსებობით” (Sartre 1946:14). კონკრეტულად რაში გამოიხატება ჩემი “ყოფიერება სხვისთვის” (*etre pour autrui*)? სარტრი “ყოფიერება სხვისთვის” დახასიათებას სირცხვილის ფენომენის ანალიზით იწყებს. “სირცხვილის სტრუქტურა ინტენციონალურია. უფრო ზუსტად, იგი არის სირცხვილისეული გაგება რაღაცისა და ეს რაღაც ვარ მე”(Sartre 1943:265). მე მრცხვენია იმისა, რაც მე ვარ. ამგვარად, სირცხვილი ახორციელებს ინტიმურ მიმართებას მე-სი მე-სთან: მისი მეშვეობით მე აღმოვაჩენ ჩემი ყოფიერების ერთ გარკვეულ ასპექტს. სირცხვილი საწყისისეულად რეფლექსიის ფენომენი არ არის, მის თავდაპირველ სტრუქტურაში იგი წარმოგვიდგება როგორც სირცხვილი რაღაცის წინაშე. მე მრცხვენია ჩემი თავის, რომელიც წარმოუდგება სხვას. სარტრის მიხედვით სირცხვილი შემდეგის გაცნობიერებას ნიშნავს: “მე ვარ ის, როგორსაც მხედავს სხვა. მე ვადარებ, რაც მე ვარ

სხვისთვის იმას, რაც მე ვარ ჩემთვის. მე არანაირად არ მსურს მათი გაიგივება” (Sartre 1943:265).

ამრიგად, სირცხვილი არის სირცხვილი საკუთარი თავის გამო სხვის წინაშე. ეს ორი სტრუქტურა მჭიდროდ არის ერთმანეთთან დაკავშირებული. მე მჭირდება სხვა, რათა ჩემი ყოფიერების ყველა სტრუქტურას ვწვედე. ჩემი გამოცდილების მიღმა მე მუდამ ვხედავ სხვის გრძნობებს, იდეებს, ნებელობას, ხასიათს. ცხადია, სხვა მხოლოდ ის როდია, რასაც მე ვხედავ, არამედ ის ისიც არის, რაც მე მხედავს. “მე ვხედავ სხვას, როგორც გამოცდილების შეკავშირებულ სისტემას, რომელიც ჩემთვის მიუწვდომელია, რომელშიც მე ვფიგურირებ, როგორც ერთი ობიექტი სხვა ობიექტთა შორის. სხვა გარკვეული აზრით, არის ჩემი გამოცდილების რადიკალური ნეგაცია, რადგან მისთვის მე არა სუბიექტი, არამედ ობიექტი ვარ” (Foulquié 1979:57). მე კი თავის მხრივ, როგორც შემეცნების სუბიექტი, ვცდილობ განვსაზღვრო ობიექტის სახით ის სუბიექტი, რომელიც თავად უარყოფს ჩემს სუბიექტურობას და განმსაზღვრავს მე, როგორც ობიექტს.

სხვა უწინარეს ყოვლისა, თავს იჩენს როგორც მზერა (regard) და ჩემი ყოფიერება სხვისთვის, უწინარეს ყოვლისა, დანახულობაში გამოიხატება. რას ნიშნავს მზერა, ხედვა, დანახვა და მამსადამე, დანახულყოფნა.?

მე ჩემი თავის, ჩემი საკუთარი ყოფიერების უსაფუძვლობისა და შემთხვევითობის დაძლევა, მის დაფუძნებასა და გამართლებას რომ მივესწრაფი, რაღაც სახით მიზნად ვსახავ და ვანხორციელებ ჩემს თავს, ჩემს საკუთარ ყოფიერებას. ეს იმას ნიშნავს, რომ მე ამ მიზნის მიხედვით ვხედავ, განვიხილავ, მნიშვნელობას ვანიჭებ და ვეწყობი ყოველივეს ჩემს გარშემო. „მიზნის მიხედვით რაიმეს ხედვა და განხილვა შესატყვისი მოქმედებისადმი დაქვემდებარებული ობიექტისა და საშუალების მნიშვნელობის მინიჭებას მოასწავებს“ (Descamps 1986:174).

მამსადამე, ჩემს მიერ რაიმეს ხედვა იმავდროულად რაიმესადმი ობიექტისა და საშუალების, და ამდენად, უსაფუძვლო და შემთხვევითი ყოფიერების მნიშვნელობის მინიჭებას მოასწავებს. და ეს რომ ასეა ჩემს შემთხვევაში, ასევეა ეს ვითარება სხვის შემთხვევაშიც. სხვა რომ ხედავს რაიმეს, ამით ობიექტისა და საშუალების ანუ უსაფუძვლო და შემთხვევითი ყოფიერების მნიშვნელობას ანიჭებს მას.

აქედან გასაგებია თუ რას ნიშნავს სხვების მიერ დანახულობა, ის, რომ სხვა მიმზერს და მხედავს მე, ამით ობიექტისა და საშუალების და, მამსადამე, უსაფუძვლო და შემთხვევითი ყოფიერების მნიშვნელობა მენიჭება მის მიერ, ანუ ამით უარიყოფა და უქმდება ის, რასაც მე მივესწრაფი, სახელდობრ, -- ჩემი ყოფიერების დაფუძნებულობა და გამართლებულობა.

„მე ჩემთვის ვარ სუბიექტი ანუ საკუთარი ყოფიერების მიზნად დამსახველი და თავად ეს დასახული მიზანი. ამგვარად, მე დაფუძნებული და გამართლებული, შეუცვლელი და აუცილებელი, ერთადერთი და არა ერთ-ერთი ყოფიერება, სამყაროს ცენტრი, სამყაროსადმი საზრისისა და მნიშვნელობის მიმნიჭებელი, სამყაროულ ურთიერთობათა კანონმდებელი ცენტრალური ინსტანცია ვარ, ხოლო ყოველივე სხვა ჩემთვის მხოლოდლა ობიექტი და საშუალებაა და არა მიზნის დამსახველი ინსტანცია და მიზანი, შესაცვლელია და არა შეუცვლელი და აუცილებელი, ერთ-ერთია სხვათა შორის და არა ერთადერთი, პერიფერიაა და არა ცენტრი“ (Sartre 1943:346). მოკლედ სხვა ჩემთვის ასე თუ ისე უსაფუძვლო და შემთხვევითი ყოფიერებაა. მაგრამ ჩემს გარემომცველ სხვათა შორის თავს იჩენს სხვა, როგორც სხვა ცნობიერება, როგორც სხვა ადამიანი, რომელიც მზერას მომაპყრობს და

მაქცევს ყოფიერებად-მისთვის, რაც ჩემი როგორც ყოფიერება-ჩემთვის, ანუ როგორც სუბიექტის და დაფუნებული და გამართლებული ყოფიერების უარყოფას მოასწავებს. „ჩემსკენ მოპყრობილი სხვისი მზერა, ანუ სხვის მიერ ჩემი დანახულ-ყოფნა იმას ნიშნავს, რომ მე განვიხილავი მისი ყოფიერების, როგორც უმაღლესი მიზნის მიხედვით და მაშასადამე, მე ვარ არა სუბიექტი ანუ მიზნის დამსახველი ინსტანცია და თავად მიზანი, არამედ პერიფერია, არა ერთადერთი და შეუცვლელი, არამედ ერთ-ერთი სხვათა შორის ანუ სწორედ ის, რასაც მთელი ცხოვრება გავუბიჯარ“ (Louette 1993:34). ვილაც – მეუბნება გზადმიმავალი უცნობის მზერა და ამით ჩემი უარყოფა უკვე სისრულეშია მოყვანილი, მე უკვე ობიექტად ვარ ქცეული, უკვე გასხვისებული და გაუცხოებული ვარ.

მზერაში ცხადდება სხვისი ყოფიერება და მაშასადამე, ჩემი ყოფიერებაც –სხვისთვის, რაც ჩემს ყოფიერებასთან კი არ თანხვდება, არამედ უარყოფს მას. ამიტომაც სხვისი ყოფიერების ფაქტი, უ. ყ. განიცდება როგორც უსიამოვნება. „სხვის მზერაში იფანტება ჩემი ტრანსცენდენტურობა და მე ვიქცევი ნივთად“ (Sartre 1943:342). ჩემი გაუქმება სხვის მზერაში გულისხმობს იმ სამყაროს გაუქმებას, რომლის ორგანიზებას და კონსტრუირებასაც მე ვახდენ. ჩემი მიმართება სამყაროსთან იშლება სხვისი მზერის ქვეშ. მე სხვისთვის ერთდროულად ვარ საშუალებაც და დაბრკოლებაც. „სხვისი მზერა მაგრძნობინებს, რომ მე აღარ ვარ სიტუაციის წარმმართველი. სხვისი მზერა აარაგებს ჩემს ტრანსცენდენტურობას და მაქცევს საშუალებად იმ მიზნებისთვის, რომელიც ჩემთვის უცნობია“ (Sartre 1943:342). ამდენად, მე ვარ საფრთხეში და ეს საფრთხე შემთხვევითი როდია. „ის არის პერმანენტული სტრუქტურა ჩემი ყოფიერება-სხვისთვის. სხვისი მზერის საშუალებით მე ვხედავ ჩემს თავს, როგორც გაყინულს სამყაროს შიგნით, როგორც საფრთხეში მყოფს“ (Sartre 1943:343).

ცნობიერება ანუ ადამიანური რეალობა, როგორც ყოფიერება თავისთვის, თავდაპირველად წარმოგვიდგება, როგორც გადაულახავი კონტრასტი და კონფლიქტი ფაქტიურობასა და ტრანსცენდენციას ანუ თავისთავადსა და თავისთვის ყოფიერებებს შორის. ხოლო ცნობიერების ცნობიერებასთან ანუ ადამიანის ადამიანთან ურთიერთობის სიბრტყეზე ეს კონტრასტი და კონფლიქტი თავს იჩენს თავისთვის და სხვისთვის ყოფიერებებს შორის განხეთქილების სახით.

ადამიანის ადამიანთან ურთიერთობა, სარტრის მიხედვით, „სხვა არაფერია თუ არა თავისთვის და სხვისთვის ყოფიერებებს შორის თავდაპირველი განხეთქილების დაძლევის ამო მცდელობა“ (Sartre 1943:433). კოსმოსად გაგებული სამყაროსთვის თვითგანვითარება უცნობა. წინააღმდეგობა და განვითარება მხოლოდ ადამიანისთვისაა დამახასიათებელი. ამასთან, „ადამიანის განვითარების ძირითად წყაროს და იმპულსს წარმოადგენს სამყაროს თავისთავადის გამუდმებული უარყოფა იმ მიზნით, რომ ამ ყოფნისგან თავისუფლება მოიპოვოს“ (Sartre 1943:438). ყოველი ადამიანი ცდილობს გადალახოს ის სიტუაცია, რომელშიც ის ვარდება, რადგან ეს სიტუაცია მისთვის სახიფათოა, რადგან მასთან ერთად ყოველთვის არის სხვა, სხვისი მზერა, რომელიც მას ობიექტად აქცევს, ხელიდან აცლის ყველა შესაძლებლობას და ილუზიას აღიაროს სხვისი თავისუფლება. „სხვისი თავისუფლების აღიარებით ჩემს თავისუფლებას უკვე ზღვარი დაედო, რაც ჩემთვის მომაკვდინებელია“ (Sartre 1943:451).

სარტრის მიხედვით თავისუფლება უპირველესად მოქმედებაში ვლინდება. უფრო მეტიც, მოქმედება უკვე არის თავისუფლება. „თავისუფლებას არა აქვს არსება, მასში არსებობა უპირატესობს და განაგებს არსებას“ (Louette 1993:138) მე ის არსებული ვარ,

რომელიც ცნობს თავის თავისუფლებას თავისი მოქმედებების საშუალებით, მაგრამ მე ის არსებულიც ვარ, რომლის ინდივიდუალური და განუძიებელი არსებობა ტემპორალიზდება, როგორც დროითობა. „თავისუფლების მეშვეობითაა რომ ცნობიერება ყოველთვის სხვა რამეა, ვიდრე ის, რისი თქმაც შეუძლიათ მის შესახებ“ (Descamps 1986:195) გამომდინარე იქიდან, რომ ადამიანი სულ მოქმედებაშია, იგი სულ თავისუფალიცაა. ადამიანს მისჯილი აქვს მუდამ თავისი არსების, თავისი მოქმედების, მამოძრავებლის და მოტივის მიღმა იარსებოს. „ის დაწყვეტილია თავისუფლებით. ეს კი ნიშნავს, რომ ჩემს თავისუფლებას ვერ უპოვნიან სხვა საზღვრებს, გარდა თავად თავისუფლებისა, ანუ ჩვენ თავისუფალნი ვართ იმისაგან, რომ შევწყვიტოთ თავისუფლად ყოფნა“ (Sartre 1943:459). თავისუფლების უარყოფა სხვას არაფერს ნიშნავს, თუ არა მცდელობას საკუთარი თავის წვდომისა, როგორც ყოფიერებისა თავისთავში. ადამიანური რეალობა მუდამ ცდილობს უარყოს მისი შეცნობა, მაგრამ ეს მცდელობა საფუძველშივე ამაოა, რადგან „ადამიანური რეალობისათვის ყოფიერება საკუთარი თავის არჩევას ნიშნავს“ (Sartre 1946:23). იგი მთლიანად მიტოვებულია რათა ყოველგვარი ყოფიერების გარეშე შექმნას საკუთარი თავი უმცირეს დეტალებამდე. ამგვარად, თავისუფლება ყოფიერება კი არა არის, ის არის ადამიანური ყოფიერება. „სანამ ადამიანი მყოფობს, სანამ მოთხოვნილებებისა და არჩევანის წინაშე დგას, ის ვერ შეწყვეტს ფიქრს არჩევანის თავისუფლების შესახებ“ (Sartre 1946:31). ადამიანური თავისუფლება არსაიდან არ იღებს თავის მიზეზს, ის მათ ირჩევს და ამით მათ ტრანსცენდენტურ არსებობას ანიჭებს. „თავისუფლება ეს არის ჩემი თავის არჩევა სამყაროში და იმავდროულად სამყაროს აღმოჩენა. ეს ის ცნობიერებაა, რომელიც არ განსხვავდება ჩვენი ყოფიერებისაგან. საჭიროა იყო ცნობიერი, რათა აირჩიო და საჭიროა აირჩიო, რათა იყო ცნობიერი“ (Sartre 1946:31). ამგვარად, ჩვენ გაძულებით ჩართული ვართ ჩვენს არჩევანში და გაძულებით გვახლავს იმის ცნობიერებაც, რომ თავად ჩვენვე შეგვიძლია შევცვალოთ ეს არჩევანი, რადგან ჩვენ თვითონ ვგეგმავთ და წესრიგში მოგვყავს საკუთარი მომავალი ჩვენი ექსისტენციალური თავისუფლებით. ამგვარად, ჩვენ მუდამ გვახლავს ჩვენი არჩევანის გაარარავების, ჩვენი თავის სხვაგვარად არჩევის საფრთხე, ვიდრე ვარსებობთ. თავისუფლება, არჩევანი, გაარარავება, ტემპორალიზაცია ერთი და იგივეს ემსახურებიან. (თავისუფალი არჩევანი უთუოდ არის დაკავშირებული დროსთან. ყოველი ახალი არჩევანი იმავდროულად დასაწყისიცაა და დასასრულიც).

ადამიანურ რეალობას შეუძლია აირჩიოს საკუთარი თავი, როგორც მას ესმის, მაგრამ არ ძალუძს რომ არ აირჩიოს. მას ისიც არ შეუძლია, რომ ხელი ჰკრას ყოფიერებას, რადგან თვითმკვლევლობაც არჩევანი და ყოფიერების დადასტურებაა. (თვითმკვლევლობის კონტექსტში გაკეთებული არჩევანი არის აბსურდი არა იმიტომ, რომ უსაფუძლოა, არამედ იმიტომ, რომ მას არ ქონდა არარჩევანის შესაძლებლობა).

ამგვარად, თავისუფლება არის არჩევანის თავისუფლება, მაგრამ არა არარჩევანის თავისუფლება. ამით თავისუფლების პრობლემა აუცილებლობაში მონაწილეობს: მას არ შეუძლია არ აირჩიოს, „ადამიანისთვის აუცილებელია რომ თავისუფალი არჩევანი გააკეთოს“ (Sartre 1946:78). ჩვენ ვართ თავისუფლება, რომელიც ირჩევს, მაგრამ ჩვენ არ ვირჩევთ თავისუფლად ყოფნას: ჩვენ დასჯილი ვართ თავისუფლებით. ჩვენ არაფერი დაგვრჩენია გარდა იმისა, რომ სხვისი თავისუფლება თავისუფლად ვაღიაროთ.

ეს არის ის რეალობა, რაც სარტრმა ადამიანისა და სამყაროს, ადამიანის ადამიანთან ურთიერთობის კონტექსტში წარმოგვიდგინა. ეს არის ის ადამიანური რეალობა, რომელთანაც შეგუება შეუძლებელია და რომლის ატანა ადამიანის ძალებს აღემატება. „ჩვენ დაწყვეტილი

ვართ თავისუფლებით,“ ჩვენ სხვებთან ყოველთვის და ყველგან კონფლიქტურ სიტუაციაში ვართ, რადგან „სხვები -- ეს ხომ ჯოჯოხეთია“ (Sartre 1947:93). რაღა რჩება? რეალურ სამყაროში ყოფნა აუტანელია ადამიანისათვის. თუმცა ადამიანური ცნობიერება, თავისუფლება ის მომენტი, რომელიც ყველანაირი სიტუაციიდან გამოსავალს ეძებს. სწორედ ამ დროს იწყებს ამოქმედებას სახეობრივი ცნობიერება -- წარმოსახვა, რომელიც სარტრის მიხედვით ერთადერთი საშუალებაა, რომ ჩვენი რეალური მოგზაურობა დროში განხორციელდეს.

“წერისაგან ვიშვი: სანამ წერას დავიწყებდი, იყო მხოლოდ სარკეების თამაში; ეს ხომ ჩემი ჩვეულებაა და თანაც ჩემი პროფესია. რწმენა დავკარგე, მაგრამ უკან არ დამიხვეია: კვლავინდებურად ვწერ. მეტი რა საქმე მაქვს. ულლა დიეს სინე ლინეა.” – ვკითხულობთ სარტრის “სიტყვებში.” წერა ყველაფერია ფრანგი ექსისტენციალისტისთვის, რადგან იგი კულტურის ერთი მნიშვნელოვანი შემადგენელი ასპექტია, კულტურა კი ის ფენომენია, რომელშიც ადამიანს საკუთარი თავის ამოცნობა შეუძლია. “კულტურაში ადამიანი ჭკრეტს და ცნობს საკუთარ თავს, მხოლოდ ამ კრიტიკულ სარკეში ხედავს ადამიანი თავის სახეს. ამასთანავე თავის მოტყუების მოძველებული დანგრეული შენობა ხომ იგივე ჩემი ხასიათია: ნევროზისგან შეიძლება განიკურნო, საკუთარ თავს კი ვერსად წაუხვალ” (სარტრი 2011:203).

ადამიანური რეალობა გაცხადებული, გამჟღავნებული ყოფნაა, რადგან „ადამიანური რეალობის მიღმა „არის“ ყოფნა, ან სხვა სიტყვებით თუ გნებავთ, ადამიანი არის ის საშუალება, რომლითაც ნივთები თავიანთ თავს აჩვენებენ“ (Sartre 1949:45). ამ მდგომარეობაში ადამიანი პასიურია, რადგან ის სხვას არაფერს წარმოადგენს, გარდა იმისა, რომ მისი მეოხებით საგნები წარმოჩინდნენ. ამას სარტრი აღქმის მდგომარეობას უწოდებს. ადამიანის ეს პასიურობა, ფრანგი ეგზისტენციალისტის მიხედვით, გადაილახება შემოქმედების პროცესსა და ამ პროცესის უშუალო რეზულტატში, ანუ მაშინ, როცა მწერლის მიერ წარმოსახვითი სამყარო შეიქმნება. თუმცა ადამიანისათვის ამ სამყაროში არსებობა სხვა არაფერია თუ არა კონფლიქტი და განხეთქილება, რომელიც თავს იჩენს იმ მომენტიდან, როცა ჩემს გვერდით გამოჩნდება სხვისი ყოფიერება, როგორც ჩემი მარარაგებელი, ჩემი სუბიექტურობის ჩამომრთმეველი და პირველადობის მომხსნელი. ადამიანის სწრაფვა იმისკენ, რომ როგორმე შეინარჩუნოს საკუთარი მეობა, მიზანდასახულობა, მნიშვნელობა და არა გაითქვიფოს სხვის ყოფიერებაში, არ გახდეს ერთ-ერთი ობიექტი სხვა ობიექტთა შორის, არ იქცეს სხვის ყოფიერების მიერ დასახული მიზნის მისაღწევ საშუალებად -- სარტრის ლიტერატურული ნაწარმოებების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია. ”შემოქმედების ერთ-ერთი ძირითადი მოტივია სუბიექტად იგრძნო თავი სამყაროსთან მიმართებაში“ (Sartre 1949:46). მწერალი თავისი შემოქმედებისთვის მუდამ სუბიექტი, შემქმნელი და მწარმოებელი, მიზნის მიმცემი და შემსრულებელი არის. მაგრამ ეს არამც და არამც არ ნიშნავს იმას, რომ ჩემს შემოქმედის შესრულებული სამუშაოს შედეგი, ქალაქზე იქნება ეს თუ ტილოზე, ობიექტს წარმოადგენდეს. ”ეს ასე არაა, რადგან პერსონაჟები, მათი ცხოვრება, განცდები, სურვილები, მოქმედებები, გადაწყვეტილებები, იმედგაცრუება, მათი დანაშაული თუ სასჯელი – ეს მე ვარ თავად, ისინი ჩემია,” -- წერს სარტრი. ხელოვნების ნაწარმოები მწერლისათვის ყოველთვის მისი სუბიექტობის მამხილებელი და განმცხადებელია. ყოველი პერსონაჟის შიში – მწერლის შიშია, მისი მოლოდინი – მწერლის მოლოდინი. ნაწარმოების პერსონაჟებს მწერალი თავისუფლად ქმნის, თავისუფლადვე აძლევს მათ სამყაროში მოქმედების საშუალებას. მსგავსი თავისუფლებით ანდობს მწერალი მის მიერ

გამიშვლებულ და შეცვლილ სამყაროს უკვე მკითხველს. „მკითხველი მოლოდინია, კმაყოფილებაა, ამოსუნთქვაა. ერთი სიტყვით, ის არის სხვა” (Sartre 1949:82).

თავისუფალი არჩევანის საზრისი იმაშია, რომ აღმოცენდეს სიტუაცია, რომელიც მას შეესატყვისება და რომლის არსებითი დახასიათებაა, იარსებოს თავისთავადი ფორმის სახით სხვისთვის. ამ გარემოებას თავს ვერ დავალწევთ, რადგან „თუ გვსურს ვიყოთ თავისუფალი, უნდა ავირჩიოთ ყოფნა ამ სამყაროში სხვათა პირისპირ,“ (Sartre 1943:398) რაც გულისხმობს სხვათა თავისუფლების თავისუფალ აღიარებას. სარტრის ცხოვრების მიზანიც ალბათ სწორედ ეს იყო:

„ჩემი სიგიჟისა ის მიყვარს, რომ პირველი დღიდანვე მიცავდა „ელიტისადმი“ მიკუთვნების ცდუნებისაგან: არასოდეს მიფიქრია, ბედნიერება მხვდა წილად, „ნიჭი“ მაქვს მეთქი. ჩემი ერთადერთი საქმე რწმენითა და შრომით თავის დახსნა იყო. ხელცარიელი და ჯიბეცარიელი ვიყავი. ჩემი გაუმართლებელი არჩევანი არავისზე მაღლა არ მაყენებდა: თავის გადარჩენის მიზნით ასე უიარაღოდ და უხელსაწყოოდ, ერთიანად, უკლებლივ შევეწირე შემოქმედებას. მაგრამ რა შემრჩა თუკი შევიგნე, რომ ხსნა არ არსებობს, და ბუტაფორიის საწყობში გადავუძახე. რჩება მხოლოდ ადამიანი, წარმომდგარი ყველა ადამიანისაგან, იგი მთელ კაცობრიობად, ადამიანებად ღირს, ხოლო მისი ფასი ყოველი ადამიანის ფასია“ (სარტრი 2011:204).

ლიტერატურა:

- სარტრი 2011** სარტრი ჟ.-პ. სიტყვები, თბ.: ინტელექტი, 2011
- Descamps 1986** Descamps, Ch., Les Idees Philosophiques Contemporaines, Bordas, Paris, 1986
- Foulquié 1979** Foulquié, P., L'existentialisme, Presses Universitaires de France, Paris, 1979
- Louette 1993** Louette J.-F., Jean-Paul Sartre, Hachette, Paris, 1993
- Sartre 1943** Sartre, J.-P., L'être et le neant. essai d'ontologie phenomologique, Gallimard, Paris, 1943
- Sartre 1946** Sartre, J.-P. Existentialisme est un humanism, Nagel, Paris, 1946
- Sartre 1947** Sartre J.-P. „Huis clos“. Gallimard. 1947
- Sartre 1949** Sartre J.-P. Qu – est – ce que la literature?“ Gallimard. 1949